TINEREȚEA SUFLETEASCĂ ȘI IMPORTANȚA EI ÎN GÂNDIREA LUI NICHIFOR CRAINIC

Maxim (Iuliu-Marius) Morariu*
Emanuel Ioan Cășvean**

Abstract: *The youth of mind and its importance in the taught of Nichifor Crainic. The youth of mind is important also for the patristic Theology, for the later one and for the Philosophy and poetry. In the Romanian Theology, one important author who shows the importance of the youth of mind is Nichifor Crainic. In his poems, his philocophical works or in his theological articles, the author speaks about. In this study, we will try to investigate his works and to show the most important characteristics and the particularities of this subject in Nichifor Crainic's work. We will research the poetry published during his life in the pages of the books or of reviews as Gândirea (The taught), Ramuri (Branches), Transilvania and s. o., but also the poetry anthologised posthumously by some of the researchers of his works, the philosophical studies and articles.*

Keywords: *The Chalice song, mystique, politics, orthodoxy, etnocracy.*

Introducere

Tinerețea constituie un element important al teologiei mai vechi sau mai noi. Sfinții Părinți, au scris despre ea, interpretând cuvintele Mântuitorului, care a spus: *Lăsați copiii să vină la Mine că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor* (Mc. 10, 14). Aceste cuvinte relevă însă două moduri de manifestare ale tinereții, diferite, ce nu se exclud reciproc, respectiv tinerețea trupească, condiționată de vârstă și cea sufletească. Cele două pot fi concomitente, fără ca acest fapt să fie însă

* Masters student, Faculty of Orthodox Theology at „Babeș-Bolyai” University, Cluj-Napoca, Romania.

** PhD Candidate, Faculty of Orthodox Theology at „Babeș-Bolyai” University, Cluj-Napoca, Romania.

obligatoriu. Astfel, un om poate fi tânăr trupește, fără a mai avea însă acea prospețime sufletească care să-l definească și din acest punct de vedere ca fiind la fel¹, iar un om bătrân cu vârsta poate avea această tinerețe sufletească care e considerată de către mulți dintre Sfinții Părinți ca fiind o virtute.

Conștient de importanța tinereții sufletești, controversatul, dar importantul filosof și teolog interbelic Nichifor Crainic² s-a preocupat și el de acest subiect. Deși nu a constituit o temă predilectă a cercetării lui, adesea aspecte privitoare la acest subiect fiind mai degrabă sugerate decât prezentate în mod clar, el oferă totuși informații importante cu privire la acest aspect, conturând o viziune clară și adesea argumentată cu privire la importanța lui. Utilizând revelația, *singura sursă a dogmei*, după exprimarea părintelui Justin Popovici³, dar și elemente cu valoare literară, Crainic oferă o imagine interesantă asupra acestui aspect.

¹ Romanul lui Oscar Wilde, *Portretul lui Dorian Gray* ilustrează într-un mod interesant această situație. Cf. Oscar Wilde, *The picture of Dorian Gray*, Oxford, Oxford University Press, 1981.

² Pentru mai multe informații biografice despre el, a se vedea: Geta Marcela Pârvolescu, *Nichifor Crainic- monografie*, Deva, Edit. Emia, 2010; Stelian Spănu, *Nichifor Crainic – lumini și umbre. O biografie*, București, Edit. Saeculum Vizual, 2013; Răzvan Codrescu, *Nichifor Crainic – schiță de portret*, în „Tabor”, III (2010), nr. 10, p. 81-86; Laura Bădescu, *Observații asupra autocenzurii în totalitarism. Cazul Nichifor Crainic*, în „Tabor”, III (2010), nr. 10, p. 71-76; Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane (1900-1937)*, București, Edit. Librăriei Soccec, 1937, p. 92-93; Elena-Irina Ancuța, *Nichifor Crainic – teolog și imnolog al neamului românesc*, în *Studii de știință și cultură*, V (2009), nr. 4 (19), p. 50; Mihaela Albu, *Dialogul știință-religie oglindit în literatura română (poezia Gândirii: între încifrare și revelație)*, în „Studii de știință și cultură”, V (2009), nr. 4 (19), p. 90.

³ Justin Popovitch, *Philosophie Orthodoxe de la Verite – Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe*, trad. Jean-Louis Palierne, Tome Premier, col. „La Lumiere du Thabor”, Lausanne, Editions L'Age de L'Homme, 1993, p. 85.

Tinerețea sufletească și importanța ei în gândirea lui Nichifor Crainic

În poemul *Miserere Domine*, el vorbește despre importanța tinereții sufletești prin intermediul unei imagini de contrast⁴. Astfel, sugerând bătrânețea sufletească și starea de pustiire pe care o aduce ea și regretând modul în care, petrecerea nepotrivită a tinereții i-a adus-o, el cere lui Dumnezeu să intervină și să-i restituie bucuria de a se resimți din nou tânăr în sufletul său. Recâștigarea tinereții sufletești, a restituirii ei odată ce a fost pierdută, prin intermediul lucrării harice este caracteristică de altfel întregii pleiade de gânditori ortodocși, însă modul în care este ea exprimată în versurile lui Crainic e unul special și constituie o particularitate a gândirii sale privitoare la acest subiect.

În alt poem, al cărui titlu conține referiri la Evanghelie, sugerează, ea adevărat, într-un mod mai voalat decât cea dintâi, aceeași idee, a restituirii tinereții sufletești prin har. Autorul merge însă de această dată mai departe, arătând mijlocul prin care se poate redobândi această tinerețe, respectiv a sufletului. Metafore precum *setea de mai bine*, pigmentează și ele peisajul și contribuie la crearea unei cromatici poetice foarte reușite și la reliefarea acestui important aspect⁵.

⁴ „O, Crist, mi-aduc la tine, obosit, / Și săgnerat adânc de-atâtea rele, Miserere, / Tremurătorul suflet părăsit / În negurile desnădejdiei mele. / În veci dorind și-n veci nemulțumit, / M-au amânat mereu tot mai departe / Cărările pe unde m-au momit / Ispitele iluziei deșarte. / O dulce Crist, și cum s-ar reflecta / Un crin de-argint pe-a apei unduire, / Apleacă luminoasă fața ta / Pe-a sufletului meu nemângâiere. / Și-nalță iar din tristul meu pustiu / Speranțele și-avânturile sfinte, / Cum se ridică-n cerul azuriu / Un stol de porumbei de pe morminte”. Nichifor Crainic, *Darurile pământului, poezii*, ed. III, București, Edit. Cartea Românească, 1929, p. 157-158.

⁵ Redăm mai jos textul poeziei: „O, sângele ce-o clocoti / Într-a strădaniei dogoare / Urcând pe Om în infinit / Prin tine îndumnezeit / Durere Creatoare! / Golgota sângere mereu / Din umbra veacurilor duse / Și-ai fost cu-atât mai Dumnezeu / Cu cât ai suferit mai greu / Pe crucea ta, Iisuse. / Întreg pământu-mpurpurând, / Golgota sângere-n osândă / Din neam în neam, dar rând pe rând, / Noi binecuvântăm, gemând, / Golgota sângărândă / Tu care pretutindeni ești / Și totdeauna deopotrivă, / În inimi te destăinuiești / Mai viu când ne împărtășești / Durerea-ți milostivă. / Ne torni pe cupa cu venin / Adânca sete de mai bine / Și-

Conștient că *oricare ar fi alcătuirea nouă a lumii, spiritul nu va dispărea*⁶, Crainic militează pentru conservarea unui tonus pozitiv al acestuia atât în opera sa poetică, cât și în cea filosofică. Timpurile pe care le trăiește nu reprezintă altceva decât o *vreme a tineretului*⁷, fapt pentru care, el militează pentru buna călăuzire a generațiilor viitoare.

Într-o creație ce îmbină ludicul cu literatura reliefând aspecte ale cadrului temporal al copilăriei, autorul se ocupă de o astfel de educație, oferind informații teologice importante cu privire la Euharistie și la rolul ei în conservarea tinereții sufletești⁸. Abundența imagistică și modul degajat în care descrie anumite aspecte legate de fundamentele teologiei răsăritene reprezintă apodictic calități stilistice ale creației lui.

adii pe omenescul chin / Dumnezeuiescul tău suspin / Ca să ne sui cu tine”. Idem, *Cântec Evanghelic*, în „Neamul Românesc”, XIII (1918), nr. 17, p. 1; Idem, *Țara de peste veac. Poezii antume (1916-1944)*, ed. Ioan Cracă, București, Edit. Eminescu, 1997, p. 153-154.

⁶ Idem, *Pro Domo*, în „Gândirea”, IV (1925), nr. 6, p. 161-163.

⁷ Idem, *Tineretul și creștinismul*, în „Gândirea”, XIII (1934), nr. 3, p. 65-73. Cf. Idem, *Tineri și bătrâni*, în „Gândirea”, XII (1932), nr. 4, p. 192.

⁸ „Când holda tăiată de seceri fu gata/ Bunicul și tata/ Lăsară o chită de spice-n picioare/ Legând-o cucernic cu fir de cicoare;/ Iar spicele-n soare sclipeau mătăsos/ Să-nchipuie barba Domnului Hristos./ Când pâine-n cuptor semăna cu arama/ Bunica și mama/ Scoțându-o sfielnic cu semnele Crucii./ Purtau parcă moaște cinstite și lucii/ Că pâinea, dând abur, cu dulce miros,/ Părea că e fața lui Domnul Cristos./ Și iată, potirul la gură te-aduce,/ Iisuse Cristoase, tu jertfă pe cruce,/ Hrănește-mă, mamă de sfânt Dumnezeu./ Ca bobul în spice și mustu-n ciorchine/ Ești totul în toate și toate prin tine./ Tu pâinea de-a pururi a neamului meu./ Din coarda de viță ce-nfășură crama/ Bunica și mama/ Mi-au rupt un ciorchine, spunându-mi povestea,/ Copile, grăiră broboanele-acestea/ Sânt lacrimi de mamă vărsate prinos/ La casnele Domnului nostru Hristos./ Și iată potirul la gură te-aduce,/ Iisuse Cristoase, tu jertfă pe Cruce;/ Adapă-mă, sevă de sfânt Dumnezeu./ Ca bobul în spice și mustu-n ciorchine/ Ești totul în toate și toate prin tine./ Tu vinul de-a pururi a neamului meu./ Podgorii bogate și lanuri mănoase,/ Pământul acesta, Iisuse Cristoase,/ E raiul în care ne-a vrut Dumnezeu./ Privește-te-n vie și vezi-te-n grâne/ Și sângeră-n struguri și frânge-te-n pâine,/ Tu viața de-a pururi a neamului meu”. Ioana Cistelecan, *Antologia poeziei carcerale*, Cluj-Napoca, Edit. Eikon, 2006, pp. 63-64; Ion Buzași, *Poezia religioasă românească*, ed. a II-a, Cluj-Napoca, Edit. Dacia XXI, 2011, p. 153.

Din punct de vedere teologic, trebuie spus însă și faptul că poemul denotă pe de-o parte tinerețea sufletească a autorului, căci numai un om ce posedă o astfel de tinerețe putea scrie astfel. Pe de altă parte, ea este un manifest creștin pentru tinerețea sufletească ce nu poate fi păstrată sau regăsită decât prin intermediul Euharistiei, care asigură întâlnirea cu Hristos și crează premisele pentru comuniunea perpetuă cu El.

Cursurile sale de mistică, lucrări ce se plasează la interferența dintre teologie și filosofie sunt de asemenea importante pentru acest subiect. Faptul că autorul vorbește despre urcușul mistic și despre tainele de inițiere, valorificând concepția Sfântului Nicolae Cabasila cu privire la modul în care Botezul devine Taina purificării⁹, e important căci, confirmă cele afirmate anterior de el în cadrul scrierilor poetice, cu privire la posibilitatea conservării sau recâștigării tinereții sufletești prin intermediul lucrării harului.

Ancorat puternic în concepția creștină¹⁰, el militează și aici pentru importanța Euharistiei și vorbește despre rolul ei pentru conservarea tinereții spirituale:

„De aceea, Taina sfintei Euharistii e sâmburele de foc al cultului ortodox. Ea e misterul prefacerii naturii create în natură divină. Vinul și apa prefăcutee în sângele Mântuitorului, pâinea prefăcută în trupul Lui constituie hrana fără prihană, care transformă natura creată în natură divină. Esența practică și reală a religiei noastre e acest praznic misterios în care Hristos, carne adevărată și sânge adevărat, se împarte mâncare credincioșilor. Iar dacă sângele și vinul păstrează aspectul de vin și

⁹ „Nicolae Cabasila reliefează în mod cu totul deosebit, care sunt de la începutul creștinismului Tanele de inițiere în viața creștină: Botezul, Mirungerea și Euharistia ... Botezul e prin excelență Taina purificării, Mirungerea, Taina Iluminării, iar Euharistia, Taina sfințirii sau a desăvârșirii”. Idem, *Cursurile de mistică*, ed. Ioan Ică jr, Sibiu, Edit. Deisis, 2010, p. 251.

¹⁰ După cum țin să arate și criticii literari. Iată, de exemplu, ce spune Ovid Crohmălniceanu: „pledoaria cea mai înfocată pentru o poezie hrănită de un puternic sentiment religios, care să se acorde chiar cu dogma credinței creștine răsăritene, a susținut-o Nichifor Crainic”. Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. II, București, Edit. Minerva, 1974, p. 311.

pâine, Ioan Damaschinul, sprijinindu-se pe Grigore al Nyssei, lămurește că aceasta e o concesie pe care Dumnezeu o face neputinței omenești”¹¹.

Euharistia aduce cu ea asimilarea naturii noastre în Hristos, după cum el însuși ține să arate în cadrul tratatului său: *Hrana euharistică, obținută prin prefacerea misterioasă a elementelor din natura creată are ca scop nu de a asimila pe Hristos naturii noastre, ci de a asimila natura noastră lui Hristos*¹².

Creștinismul lui Crainic, care, după cum arată părintele Dumitru Stăniloae: *nu se reduce la percepțiile teologice învățate din Evanghelie și din cărți, ci e un creștinism manifestat în practicile și datinile poporului român, care și-a păstrat autenticitatea lui neslăbită și nealterată în satele noastre*¹³, are între temele importante și acest aspect al tinereții sufletești, utilă pentru demersul urcușului spre înviere ce trebuie să caracterizeze viața fiecărui creștin.

¹¹ *Ibidem*, p. 275-276.

¹² *Ibidem*, p. 276. În alt loc, vorbind despre recrearea duhovnicească a omului prin Trupul și Sângele îndumnezeit al lui Hristos, el spune:

„Modelul biblic al unirii desăvârșitoare cu Dumnezeu (tema prelegerii XII) este Schimbarea la Față a Mântuitorului pe Tabor, lumina taborică, lumina anticipată a vieții eshatologice, fiind obiectul și țelul ultim al spiritualității ortodoxe. Caracterul transformant al acestei uniri îndumnezeitoare este însă anticipat sacramental în miracolul Euharistiei, Taina Tainelor. În Împărtășire noi nu îl asimilăm pe Hristos, ci Hristos ne asimilează pe noi, actualizând îndumnezeirea noastră ca înfiere supranaturală, finalizând recrearea duhovnicească a omului prin Trupul și Sângele Său îndumnezeite”.

Ioan Ică jr., *Nichifor Crainic și redescoperirea misticii în Ortodoxie în prima jumătate a secolului XX*, în Nichifor Crainic, *Cursurile de mistică*, Sibiu, Edit. Deisis, 2010, p. 52. Cf. Nichifor Crainic, *Sfințenia – împlinirea umanului (curs de teologie mistică)*, ed. Teodosie Paraschiv, col. „Teologie și Spiritualitate”, nr. 2, Iași, Edit. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1993, p. 169.

¹³ Dumitru Stăniloae, *Poezia creștină a lui Nichifor Crainic*, în Nichifor Crainic, *Șoim peste prăpastie. Versuri inedite create în temnițele Aiudului*, ed. Nedic Lemnaru, București, Edit. Roza Vânturilor, 1990, p. 7.

De altfel, tinerețea se regăsește până și în scrisul său memorialistic. În însemnările în care își povestește peregrinările prin țară și fuga din fața comuniștilor, cenzurate și pregătite spre a fi publicate încă din timpul regimului¹⁴, fără succes însă, se regăsesc adesea descrise scene în care interacționează cu copii și lasă să se întrevadă pătrunderea acelei îmbâniri a sufletului în inima lui Crainic. Tușele adesea nostalgice, ce pot să îl ducă pe cititor cu gândul fie la pierderea petrecută atunci, în momentul petrecerii evenimentelor, a acestei tinereți, fie mai târziu, în momentul scrierii, fapt ce pare mai plauzibil, relevă dorința lui de a recâștiga tinerețea și prospețimea sufletească pe care o avusese înainte¹⁵ și regretul generat de pierderea lor.

Concluzii

Așadar, după cum se poate vedea și din paginile cercetării de față, tinerețea sufletească reprezintă un element important atât pentru teologia contemporană, cât și pentru gândirea filosofico-poetică și teologică a lui Nichifor Crainic. Parte a itinerarului duhovnicesc și element important a progresului pe calea mântuirii, aceasta poate fi pierdută și apoi recâștigată prin intermediul lucrării harului în sufletul omului. Poeziile autorului, scrierile sale filosofice, cele religioase, dar și cele memorialistice, vorbesc despre ea și despre modul în care poate fi ea pierdută și recâștigată. Autorul însuși o pierde în temnițele comuniste, în urma compromisurilor pe care le face. Faptul în sine îi generează stări de tristețe și de supărare și îl determină să lupte pentru recâștigarea ei. Un element important în cadrul acestei recâștigări îl reprezintă, apodictic, Euharistia care conferă cadrul întâlnirii cu Dumnezeu și a redobândirii sau a conservării ei.

¹⁴ Cf. Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre. Memorii*, vol. 1, ed. Nedic Lemnaru, București, Edit. Gândirea, 1991.

¹⁵ Și pe care, unii dintre scriitorii de literatură i-o atribuie, în operele lor, și mai târziu. Cf. Virgil Gheorghiu, *Condotiera*, trad. Georgiana Matei, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2011. Aici autorul îi dedică personajul poetului și îl descrie în culori de-a dreptul encomiastice.

Bibliografie

1. Albu, Mihaela, *Dialogul știință-religie oglindit în literatura română (poezia Gândirii: între încifrare și revelație)*, în *Studii de știință și cultură*, V (2009), nr. 4 (19).
2. Ancuța, Elena-Irina, *Nichifor Crainic – teolog și imnolog al neamului românesc*, în „Studii de știință și cultură”, V (2009), nr. 4 (19).
3. Bădescu, Laura, *Observații asupra autocenzurii în totalitarism. Cazul Nichifor Crainic*, în „Tabor”, III (2010), nr. 10.
4. Buzăși, Ion, *Poezia religioasă românească*, Ediția a II-a, Cluj-Napoca, Edit. Dacia XXI, 2011.
5. Cistelean, Ioana, *Antologia poeziei carcerale*, Cluj-Napoca, Edit. Eikon, 2006.
6. Codrescu, Răzvan, *Nichifor Crainic – schiță de portret*, în „Tabor”, III (2010), nr. 10.
7. Crainic, Nichifor, *Cântec Evanghelic*, în „Neamul Românesc”, XIII (1918), nr. 17.
8. Idem, *Cursurile de mistică*, ed. Ioan Ică jr, Sibiu, Edit. Deisis, 2010.
9. Idem, *Darurile pământului, poezii*, Editia a III-a, București, Edit. Cartea Românească, 1929.
10. Idem, *Pro Domo*, în „Gândirea”, IV (1925), nr. 6.
11. Idem, *Sfințenia – împlinirea umanului (curs de teologie mistică)*, ed. Teodosie Paraschiv, col. „Teologie și Spiritualitate”, Nr. 2, Edit. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993.
12. Idem, *Tineretul și creștinismul*, în „Gândirea”, XIII (1934), nr. 3.
13. Idem, *Tineri și bătrâni*, în „Gândirea”, XII (1932), nr. 4.
14. Idem, *Țara de peste veac. Poezii antume (1916-1944)*, ed. Ioan Cracă, București, Edit. Eminescu, 1997.
15. Idem, *Zile albe, zile negre. Memorii*, vol. 1, ed. Nedic Lemnaru, București, Edit. Gândirea, 1991.
16. Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. II, București, Edit. Minerva, 1974.
17. Gheorghiu, Virgil, *Condotiera*, trad. Georgiana Matei, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2011.
18. Ică, Ioan jr., *Nichifor Crainic și redescoperirea misticii în Ortodoxie în prima jumătate a secolului XX*, în Nichifor Crainic, „Cursurile de mistică”, Sibiu, Edit. Deisis, 2010.
19. Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane (1900-1937)*, București, Edit. Librăriei Socec, 1937.
20. Părvulescu, Geta Marcela, *Nichifor Crainic- monografie*, Deva, Edit. Emia, 2010.

21. Popovitch, Justin, *Philosophie Orthodoxe de la Verite – Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe*, trad. Jean-Louis Palierne, Tome Premier, col. „La Lumiere du Thabor", Lausanne, Editions L'Age de L'Homme. 1993.
22. Spânu, Stelian, *Nichifor Crainic – lumini și umbre. O biografie*, București, Edit. Saeculum Vizual, 2013.
23. Stăniloae, Dumitru, *Poezia creștină a lui Nichifor Crainic*, în Nichifor Crainic, „Șoim peste prăpastie. Versuri inedite create în temnițele Aiudului", ed. Nedic Lemnaru, București, Edit. Roza Vânturilor, 1990.
24. Wilde, Oscar, *The picture of Dorian Gray*, Oxford, Oxford University Press, 1981.